

ПРОФІЛАКТИКА КОНФЛІКТІВ У СТУДЕНТСЬКІЙ ГРУПІ

Д.Є. Пасечник

Херсонський державний університет, dashapasechnik@gmail.com

Науковий керівник: кандидат психологічних наук, доцент А.М. Яцюк

Постановка проблеми у загальному вигляді. Профілактика конфлікту є впливом на ті соціально-психологічні явища, які можуть стати елементами структури майбутнього конфлікту, на його учасників та умови, що визначають ефективність навчально-професійної діяльності студента у закладі вищої освіти. Оскільки кожний конфлікт пов'язаний з утиском тих або інших потреб і інтересів людей як матеріальних, так і духовних, починати його попередження слід з його далеких, глибинних причин, які потенційно містять в собі можливість конфлікту. Профілактика і попередження конфліктів має велику значущість. Саме добре поставлена робота по попередженню конфліктів забезпечує скорочення їх числа і виключення можливості виникнення деструктивних конфліктних ситуацій у студентській групі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика дослідження конфліктів була актуальною впродовж усього існування людської цивілізації, адже розвиток соціуму є безперестанним створенням та подоланням конфліктних ситуацій. Конфлікти у студентському середовищі були об'єктом уваги таких науковців як О.П. Грибок, К.М. Лисенко-Гулемб'юк, П.Г. Лузан, О.В. Маріна, О.О. Стахова, А.М. Яцюк та інших. Незважаючи на те, що конфлікти у студентських групах були об'єктом уваги багатьох науковців – як зарубіжних, так і українських – у цій проблемі залишається багато прогалин. Соціальна значущість, актуальність проблеми, її недостатня розробленість у соціально-психологічній теорії та практиці зумовили вибір теми нашої статті «Профілактика конфліктів у студентській групі».

Мета статті полягає у теоретичному аналізі методів профілактики конфліктів у студентській групі.

Виклад основного матеріалу. Слово «конфлікт» (від лат. – *conflictus*) означає зіткнення (сторін, думок, сил). Причинами зіткнення можуть бути різні проблеми нашого життя. Конфлікти неминучі, тому потрібно знати, як запобігати їх деструктивності, негативним проявам і руйнуючим наслідкам, як поводитись у процесі різних конфліктів, як завершувати і конструктивно, вдало для всіх конфлікуючих сторін, запобігати конфлікту. Конфлікт, в сутності, є одним із видів соціальної взаємодії, суб'єктами і учасниками якого виступають окремі індивідууми, великі та малі соціальні групи та організації. Але конфліктна взаємодія передбачає протидію сторін, тобто дії, які направлені один на одного. В основі конфлікту лежать суб'єктивно-об'єктивні протиріччя, але ці два явища (протиріччя і конфлікт) не потрібно ототожнювати. Протиріччя можуть перерости у конфлікт. Тому необхідно мати на увазі, що в основі конфлікту лежать лише ті протиріччя, причиною яких є несумісність інтересів, потреб і цінностей. Такі протиріччя, як правило, трансформуються у відкриту боротьбу сторін, у реальне протиборство [2].

Студентський вік характеризується відсутністю життєвого досвіду, схильністю до максималізму, до перебільшення оцінки власної думки. У цей період формується власний світогляд, з'являється прагнення до незалежності, індивідуальності, оригінальності. Процес соціалізації сучасного студента супроводжується його психофізіологічним розвитком і проходить на тлі трансформації суспільства, що створює нові проблеми й ускладнює цей процес.

«Студентське середовище не позбавлене конфліктних ситуацій, оскільки тут виникає безліч різноманітних проблем. Вони можуть відбуватися безпосередньо в навчальному закладі або ж за його межами. Проблемні ситуації студентів досить різноманітні та масштабні за своїм проявом. Однак варто відзначити, що найбільше вони пов'язані з навчанням і з особистими причинами психологічного й соціального характерів. Люди не реагують на всі ситуації з нашої точки зору, кожен керується власними принципами, ідеалами та переконаннями» [1, с. 321-323].

Це пов'язано з тим, що мотивуюча сила у світогляді студентів належить їх ідеалам, які якісно відрізняються від ідеалів підлітків. Для підлітка – це конкретна людина, яка викликала яскраві враження, а от для юнака – це сформовані власні принципи й погляди, які повинні реалізовуватись в різноманітних ситуаціях, утворюючи згодом чітку моральну позицію. Цей етап у розвитку особистості має назву «формування узагальненого ідеалу». Людина має ідеали та переконання і вимагає від оточуючих їх дотримання – це явище юнацького максималізму [4, с. 298-308]. Якщо вихід з конфлікту не знайдений, то внутрішня напруга продовжує посилюватися. Коли ріст напруги перевищує визначену порогову величину, то відбувається психологічний вибух і людина опиняється вибита з душевної рівноваги. В такому стані вона не здатна справлятися з проблемою. Негативні наслідки конфлікту сприяють виникненню стресу, неврозів, загальної психологічної пригніченості людини або великої агресивності, яка може бути направлена на об'єкти, які не мають ніякого відношення до конфлікту.

«Водночас у студентському середовищі виникає потреба в переживанні нових вражень, здобутті нового досвіду, створенні образу для успішного спілкування з оточуючими, а також потреба в самовираженні. Щоб задовольнити всі ці потреби, студент повинен пройти етапи глибокого внутрішнього переживання. Молоді люди шукають сприятливі психологічні умови для спілкування, очікують від оточуючих щирості, співпереживання й співчуття, шукають однодумців – людей, які здатні з ними розділити проблеми студентського життя. Проте таке спілкування молоді досить часто буває егоцентричним, тому що прагнення самовиразитись, донести свої проблеми переважає над інтересами та почуттями іншої людини. Це призводить до напруженості в стосунках і, як наслідок, виникнення міжособистісних конфліктів у студентському середовищі» [5, с. 53-56].

Радянські вчені А.Я. Анцупов та А.І. Шипілов, враховуючи негативні наслідки конфліктної взаємодії, відмітили, що запобігання конфліктам є ще більш важливою складовою, аніж конструктивне їх вирішення. Можна

уникнути негативних наслідків, якщо вчасно зреагувати й провести профілактику конфліктних ситуацій, що охоплює чотири напрями: 1) створення об'єктивних умов, які перешкоджають виникненню та деструктивному розвитку перед конфліктних ситуацій, 2) оптимізація організаційно-управлінських умов створення й функціонування організацій, 3) усунення соціально-психологічних чинників виникнення конфліктів, 4) блокування особистісних чинників виникнення конфліктів. Як зазначають науковці, для того, щоб профілактика була успішною, всі пункти потрібно використовувати у безпосередній взаємодії та одночасно за всіма напрямками.

Американський психолог К. Томас виділяє наступні п'ять основних способів розв'язання і регулювання конфліктів:

- суперництво (конкуренція) як прагнення нав'язати іншій стороні рішення, яке є вигідним для себе, досягти задоволення своїх інтересів на шкоду іншому;

- пристосування, використання стратегії ґрунтується на зниженні своїх домагань і прийнятті позиції опонента і, фактично, є принесенням у жертву власних інтересів заради іншого;

- компроміс («золота середина»), коли обидві сторони поступаються у важливих для себе питаннях, аби досягти згоди у розв'язанні конфлікту. Її ще називають «краще половина, ніж нічого»;

- уникання (бездіяльність), коли учасник знаходиться у ситуації конфлікту, але не застосовує активних дій щодо його вирішення. Вона характеризується відсутністю як тенденції до кооперації, так і до досягнення власних цілей;

- співпраця (проблемно-вирішальна стратегія) як створення учасниками конфлікту альтернативи, що повністю задовольняє обидві сторони і дозволяє здійснити пошук такого рішення, яке задовольнило б їх обох [6].

Кандидат педагогічних наук Є.А. Дурманенко визначає такі методи розв'язання і регулювання конфліктів:

- когнітивні – чітке і конкретне з'ясування позицій, відносин, понять; забезпечення зворотного зв'язку; збирання додаткової інформації;
- мотиваційні – прогнозування перспективи; спільне вирішення проблеми конструктивної конкуренції або кооперації;
- діяльнісні – підвищення ефективності спільної діяльності;
- організаційні – підвищення гнучкості системи і рольової динаміки [3].

Отже, конфлікт – це зіткнення на індивідуально-психологічному (студент – студент) або соціально-психологічному (група – окремих студент) рівнях конкурентних або несумісних потреб, мотивів, інтересів, дій, учинків, які супроводжуються почуттям душевного дискомфорту, емоційної напруги, тривожності, стресу, станом когнітивного дисонансу тощо. Оцінка ситуації в якості конфліктної дає підстави і зобов'язує діяти всіх тих, хто може і повинен запобігати конфлікту. Всі види конфліктів у студентів протягом навчання у закладі вищої освіти охоплюють ряд життєвих сфер особистості, це є невід'ємною частиною життя та важливим фактором для подолання життєвих труднощів.

Література:

1. Анцупов А.Я., Шипилов А.Я. Конфликтология: учебник для вузов. 5е изд. СПб. : Питер, 2014. 512 с.
2. Гусева Т.И. Психология личности. Ростов-на-Дону : Феникс, 2004. 160 с.
3. Дурманенко Є. Конфлікти в педагогічному процесі. Луцьк : Вежа, 2003. 313 с.
4. Лисенко-Гелемб'юк К.М. Специфіка міжособистісного конфлікту в юнацькому віці. *Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія*. Івано-Франківськ: «Плай» ЦІТ, 2009. С. 298–308.
5. Лузан П.Г., Жалдак Л.М. Студентська група дієздатна тільки тоді, коли вона згуртована і безконфліктна. Про оптимізацію міжособистісних взаємин у ній. *Педагогіка толерантності*. 1999. С. 53–56.
6. Яцюк А.М. Спосіб реагування на конфліктну ситуацію у юнаків. *Інсайт: психологічні виміри суспільства : наук. журн.* / ред. кол. І.С.Попович, С.І. Бабатіна, І.Р. Крупник та ін. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип.1. С. 59-64.